

jo et ligesaa stærkt Vidnesbyrd om, at Lyndeloven har forfeilet sin Hensigt; thi den har jo dog eiheller haat til Hensigt at ødelægge Husbonden. Hvad enten det er dens Indvirkning paa Husbonden eller det er dens Indvirkning paa Lyendet; der har ødelagt dette Forhold, saa er Resultatet lige sørgeligt. Jeg tillader mig at træ mine Herrer, at denne Sag har saa stor Betydning, at den vel kunde fortjene en mere alvorlig Underfølgelse og en større Interesse end den; der hidtil er ydet den, uagtet alle de Opfordringer, der ere indkomne til Thinget. Vilken Betydning har det ikke ogsaa i national-økonomist Henseende; at det største og vigtigste Led i hele Landets Arbejderbefolkning efterhaanden demoraliseres. Jeg tror ingenlunde, at Marsagen heftil ligger alene i den let paavislige Indflydelse, som den senere Lovgivning har haat paa Lyendet; men ogsaa i det, som de Herrer selv have paapeget, nemlig at Husbonden mere og mere vænnes til at behandle Lyendet paa en ganske anden Maade end i tidligere Dage, hvorved Lyendet trykkes dybere og dybere ned i sin Stilling, og efterhaanden aldeles taber sin Selvagtelse og derved tillige den vigtigste og bedste Spore til al høiere og ædelere Stræben, saa at det henvises til at søge sit glædetomme Liv op muntret ved saadanne Afspredelser og Udfeikelser, som jeg før hentydede til. Men det kan ikke være os ligegyldigt, at den vigtigste Del af den arbejdende Befolkning saaledes bestandig trykkes dybere og dybere ned. Det er et Spørgsmaal af den allerstørste Vigtighed, at den store Befolkning, som dels befinder sig i og dels udgaar fra Lyendeklassen, og som paa en Maade danner det brede Fodstykke for Samfundsbbygningen, ophører at trykkes dybere ned? Jeg er overbevist om, at det er det ene Thing, vil være enigt med mig deri; men saa formener jeg ogsaa, at det maa være enigt med mig i, at vi maa ønske en Revision af Lyendelovgivningen. Jeg skal ikke forsøge at paatvinge de Herrer min Mening om Enkeltighederne eller forudsige, hvilken Vej Thinget skal gaa, men naar vi blot faae Loven under Behandling i Thinget, saa maa vi se at komme til Enighed om, hvorledes vi skulle søge en bedre Tilstand tilveiebragt. Forøvrigt skal jeg henvise til, hvad der ved talrige Vidnesbyrd er godtgjort i de Andragender, som foreligger det høie Thing, og som nu agtes indbragte til Justitsministeren. Det erede Udvalg har udtalt sig om samme i Betænkningen, og ligeledes har den erede Domsøver udtalt sig derom idag, og de, som have særlig Interesse derfor, kunne jo endnu gjøre sig bekendte dermed. Men i der er eet Punkt, som jeg tror at burde berøre, fordi dette ikke er fremdraget i Andragenderne, hvorvel Thylands landøkonomiske Selskab har gjentagne Gange korresponderet med mig om denne Sag. Man har imidlertid ikke forsøgt at frembringe dette Punkt; thi da Rigsdagen og navnlig Folkethinget for saa kort Tid

siden har indtaget et bestemt modsat Standpunkt, har man ikke antaget, at Lyden endnu var kommen; da Erkjendelsen af en Forandrings Nødvendighed endnu var tilstede. Jeg sigter herved til Indførelsen af Skudsmaal i Skudsmaalsbøgerne. Det er aldeles ubestrideligt, at efter at Loven af 27de Marts 1867 var udkommen, tog den uheldige Retning i Lyendeforholdenes Udvikling en saadan Fart, at det ikke var let at tage feil af, hvilken Indflydelse Lovens Bestemmelse om Opjør af Skudsmaals Meddelelse havde haat paa Lyendeforholdenes uheldige Udvikling. Det forekommer mig ogsaa, at der nok kunde være Anledning til at undersøge, om de Grunde, hvorpaa man byggede denne saakaldte Reform, i Virkeligheden veier noget. Man forbyd at indføre Skudsmaal i Skudsmaalsbøgerne, navnlig af to Grunde. For det Første, fordi saadanne Skudsmaal være meget upaalidelige. Ja, derom kunne vi let blive enige; men mine Herrer upaalidelige Domme sælbes der overalt, ogsaa i denne Sal. Ville de Herrer tage de Skudsmaal, som Embedsmændene faae her i Salen; da lyde disse fra den ene og fra den anden Side saa grundforskjellige, at deri ogsaa maa ligge et Bevis for vore Skudsmaals Upaalidelighed. — (En Stemme: De roses af Alle); det maa være idag! — og dog ville de Herrer vist ikke angive Berettigelsen til at kritiserer Embedsmændene, fordi det foreligger Vidnesbyrd om saadanne Skudsmaals Upaalidelighed. Med Hensyn til Lyendets Skudsmaalspaategninger vil jeg bemærke, at naar man henviste til, at Husbonden kunde søge Dplysning enten gennem mundtlig indhentede Efterretninger eller gennem skriftlige Vidnesbyrd, saa er der imod de sidstnævnte at indvende, at det er meget vanskeligt at tilveiebringe saadanne, og imod de førstnævnte, at det forekommer mig umuligt, at man kan anse en mundtlig Efterretning, der hvikkes i Drene uden Ansvar for den Raagjældende, der ei engang kan senere overbevises om, hvad han har sagt, for at være mere paalidelig end et Skudsmaal, der gives i en Skudsmaalsbog, i Lyendets Nærverelse, og hvis Rigtighed Lyendets nærmeste Omgiwelse kunne kontrollere. Idermere var der jo i Lyendelovens Bestemmelser givet temmelig betryggende Garantier for et retfærdigt Skudsmaal. Allsaa er det dog givet, at selv om Skudsmaalspaategningen var upaalidelig, saa maa den dog altid være mere paalidelig end enhver som helst mundtlig indhentet Efterretning eller løse Vidnesbyrd. Enhver vil dog vistnok fra sin Tid kunne erindre, at naar to Skudsmaalsbøger laa ved Siden af hinanden, saa var man dog — uagtet Skudsmaalenes Upaalidelighed — let i Stand til at skjelne mellem, hvilket Skudsmaal der tilhørte det bedre og hvilket det flettere Lyende. Der var altid visse Udtryk og en vis Overensstemmelse i Skudsmaalene i den ene Bog fremfor i den anden, hvilket var veiledende for Husbonden. Dette var navnlig Tilfæl-